

Nørreådalens Landskabsråd

Referat af møde i Nørreådalens Landskabsråd

19. juni 2025, kl. 15.00-20.00

Skjern Kirke, Karmark Engsø og Tindbæk Hestehave, dernæst Tindbæk forsamlingshus

Mødeleder: Martin Molbo

Referent: Carina Pilgaard

Mødedeltagere

Nørreådalens Landskabsråd

- Anna Sünnicksen, lodsejer (Fugleværnsfonden), (deltog i punkt 1)
- Jørgen Bidstrup, Naturstyrelsen
- Karen Lagoni (politiker Randers Kommune), næstforperson, Randers Kommune
- Morten Dam Rasmussen, Ørum IF
- Søren Gade, politiker Favrskov Kommune
- Søren Krog Jensen, lodsejer
- Lars Mogensen, Danmarks Naturfredningsforening (deltog fra punkt 2)
- Lone Frandsen, Ålav for Nørreå og Gudenå/Løvskal egnens Lokalråd
- Martin Christian Molbo, forperson, lodsejer
- Martin Holm Kristensen, lodsejer
- Max Roger Thomsen, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark
- Mette Risager, LAG Randers-Favrskov
- Ole Sommer Bach, Randers Regnskov
- Susanne Kraft, VibLand, Kvorning Borgerforening (deltog i punkt 1 og 2)
- Therese Simonsen Straarup, lodsejer (deltog fra punkt 2)
- Thomas Møller Schmidt, Natur og Miljøchef, Viborg Kommune
- Thorkil Danielsen, Friluftsrådet

Sekretariatet

- Carina Pilgaard, Viborg Kommune
- Karina Amdi Sørensen, Favrskov Kommune
- Martin Bjørk Christensen, Randers Kommune

Observatør/gæster

- Lone Søderkvist Kristensen, Københavns Universitet, observatør
- Thorkild Brandt (deltog i punkt 1, turguide og medlem af Fugleværnsfondens lokale frivilliggruppe)
- Tommy Dalgaard, Århus Universitet Foulum (deltog i punkt 1)
- Vibe Bertelsen, teamleder Natur og Vand, Randers Kommune
- Henrik Pedersen Noe, afdelingsleder Vand og Natur, Favrskov Kommune

Nørreådalens Landskabsråd

- Vivi Mathilde Hjortsø, planlægger, Viborg Kommune
- Kristin Emilie Engerstrøm, planlægger, Viborg Kommune
- Majken Haugaard Nielsen, planlægger, Viborg Kommune

Afbud fra rådsmedlemmer

- Asbjørn Jensen, Ørum-Møllerup Jagtforening/Hammershøj og Omegns Jagtforening
- Eja Lund, Velas
- Flemming Hansen, Energi Viborg Vand
- Jørgen Klaris, Tapdrup Borgerforening
- Kristiane Klindt, lodsejer
- Lars Mogensen (politiker, Viborg Kommune)

Desuden deltog følgende medlemmer ikke i mødet: Andreas Hartvigsen (lodsejer), Andreas Kyhn Brejnholt (lodsejer), Christian Børgesen (LandboForeningen Midtjylland), Keld Lanng (lodsejer) samt Svend Kuhr Lajer (lodsejer).

Dagsorden

- 1) *Tur til Karmark Engsø og Tindbæk Hestehave*
- 2) *Status for arbejde med kommuneplanretningslinjer, oplæg ved Lone Kristensen*
- 3) *Status for lokal landskabsstrategi i Randers Kommune, oplæg ved Vibe Bertelsen*
- 4) *Status og videre forløb for Landskabsrådet, drøftelse i grupper og plenum*
- 5) *Evt. og afrunding af mødet*

Ad 1) Tur til Karmark Engsø og Tindbæk Hestehave

Carina fortalte, suppleret af Martin Molbo, om vådområdeprojektet ved [Skjern Hovedgaard](#).

Vådområdet udgør et område på ca. 70 ha. Det har været undervejs mange år med de første forundersøgelser udført i 2012 og etablering i 2021. Martin Molbo ejer en del af området i den østligste del.

Hele området var tidligere drænet ved at pumpe vandet fra det dyrkede område ud i Nørreåen. Pumpen er nu fjernet, og der er lavet et overløb i diget ud mod Nørreåen. Her løber vandet fra det nye søområde på ca. 14 ha ud i Nørreåen.

Vandløbet "Karmark Mølleenge" havde tidligere direkte udløb i Nørreåen, men ledes nu ind i vådområdet.

En lille delstrøm af vandet fra Karmark Møllebæk / Hjorthede bæk ledes også ind i vådområdet.

I det tidligere intensivt dræned område er alle drænbrønde fjernet, og alle dræn er bragt ud af funktion (der var rigtig mange).

Da anlægsarbejdet var ved at være færdigt, kom der et kraftig regnvejr. Vandet steg i Nørreåen, og ved overløbet i diget mellem Nørreåen og vådområdet løb vandet fra Nørreåen ind i vådområdet, så hele søområdet blev fyldt med vand på ca. et døgn. Sangsvaner, ænder og gæs indtog straks det nye vådområde.

Fugleværnsfonden har efterfølgende købt den vestlige del af området – i alt ca. 45 ha inkl. søområdet.

Nørreådalens Landskabsråd

Vi gik langs Nørreåen ned til Hjorthede bæk / Skjern Hovedgård, hvor Anna fortalte om Fugleværnsfondens initiativer og planer for arealet. Bl.a. er det lavet bekkasinskrab / paddeskrab / temporære vandhuller (kært barn, mange navne ;-)), og der er sat hegn om hele arealet, der nu bliver græsset med kvæg i perioden april-november. Køerne går i vandet, og er med til at holde vegetationen nede. Det er anden sæson, der er dyr på. Anna fortalte også, at der skal etableres boardwalk op til et fugletårn, der lige er opført i samarbejde med Viborg Kommune. Faciliteterne ligger i tilknytning til allerede eksisterende ca. 2,5 km vandrerute (Spor i Landskabet), som ejes af Skjern Hovedgårds ejere, og driftes af Viborg Kommune. Vi gik en lille del af ruten.

Fugleværnsfondens har frivillige lokale arbejdsgrupper tilknyttede alle deres reservater. Thorkild er en af disse frivillige fugleentusiaster, og han bor kun et par km derfra. Han fortalte om fuglelivet i området. Blandt andet, at der er kommet mange flere arter til siden vådområdet blev etableret. DOF har således registreret over 120 forskellige arter tilknyttet området. Bl.a. den største bestand af knarand og rød glente i Viborg Kommune. Silkehejren er også at finde blandt de fuglearter, der er kommet siden vådområdet blev lavet.

Læs mere her [Fugleværnsfonden - Karmark Engsø](#)

Vi kørte vide til Tindbæk Hestehave, hvor Anna fortalte: Fugleværnsfonden har købt 42 ha i alt; hele skoven på ca. 30 ha samt supplerende 12 ha tilknyttede engarealer.

Fugleværnsfonden har som noget af det første heget og sat ekstensiv græsning på engarealerne samt 10 % af skoven. Det er drømmen, at hele skoven skal græsses sammen med engarealerne, men det kræver en tilladelse af Miljøstyrelsen fra skovloven, som først skal gives. Hvis det opnås, bliver det få dyr, der skal gå der, så der fortsat vil være skov, men så overgangen mellem skov og lysåben natur opblødes, der skabes mere variation, små lysåbninger og dødt ved. I dag er skoven ret mørk flere steder og trues af ny opvækst af ahorn, der på sigt kan tage helt over og udkonkurrere andre arter. Det er også planen, at det meste af sitkagran fældes og fjernes, da der er meget få arter tilknyttet sitkagran (som ikke er en hjemmehørende art).

Anna fortalte også, at både på engarealerne ved Tindbæk Hestehave og på de høje arealer ved Karmark Engsø forsøger Fugleværnsfonden på forskellige måder at fremme lav urtevegetation (vilde blomstrende planter) frem for de kulturgræsser der pt. trives grundet den tidligere landbrugsmæssige drift. Bl.a. har man udsået liden skjalde, der er en naturlig konkurrent til kulturgræsserne, og man har udsået en vildeng-blandig med hjemmehørende arter på de arealer, der ikke er beskyttede. Man kunne også godt tænke sig en klump jord fra Læsten Bakker, som kunne flyttes til området, hvor arter og mikrofauna og flora derfra forhåbentlig vil kunne brede sig. Den mulighed skal lige genbesøges sammen med Randers Kommune.

Alle er velkomne til fortsat at besøge området ved at færdes på cykel eller til fods på eksisterende skovveje. Der arbejdes på at etablere yderligere publikumsfaciliteter som f.eks. parkering og infoskilte ved asfaltvejen.

Anna og Thorkild fortalte om det fantastiske fugleliv, der i dag er tilknyttet området, og hvordan man håber, det vil blive endnu bedre med de omtalte tiltag. Bl.a. er der en stor bestand af stære i skoven – den største i kommunen. Stærene er der bl.a. fordi der også er mange spætter i skoven. Spætten er en nøgleart, da den med sine huller er med til at skabe levesteder og fødemulighed for andre fuglearter, insekter og svampe.

Nørreådalens Landskabsråd

Læs mere her [Fugleværnsfonden - Tindbæk Hestehave](#)

Ad 2) Status for arbejde med kommuneplanretningslinjer, oplæg ved Lone S. Kristensen

Se vedhæftede oplæg. Her følger først lidt overordnet om kommuneplanlægning samt hovedpointer fra oplægget og input og drøftelser i rådet under oplægget:

Revision af kommuneplanretningslinjer skal hjælpe med en "synkronisering" mellem de tre kommuner og tilpasse retningslinjerne til en ny virkelighed, hvor bl.a. landskabsstrategien og Grøn Trepert er indtænkt. Lone gjorde opmærksom på at oplægget er baseret på analyser som ikke er helt færdiggjorte endnu.

Kommuneplaner binder ikke lodsejerne, men bruges til f.eks. myndighedsbehandling og tilladelser samt overordnet blik for udviklingspotentiale i kommunerne.

Kommuner reviderer kommuneplaner hvert 4. år – det følger typisk valgperioden. Der laves tillæg løbende i perioden, da alt naturligvis ikke kan nå at komme med på én gang.

Lone K anbefaler en ny udpegning kaldet Større sammenhængende landskaber – skrænter og ådalsbund. Lone lagde op til, at udpegningen skal friholdes for større tekniske anlæg. Der fulgte en diskussion om hvad definitionen på større tekniske anlæg er. Det gælder f.eks. ikke almindelig landbrugsmæssig drift og er ikke til hinder for allerede planlagt byudvikling.

Det blev bemærket, at kommuneplanerne bør forholde sig til skov der kommer af sig selv. I dag er det kun decideret skovrejsning ved plantning / såning, der er udpeget.

I forhold til skovrejsning bør der bestemt også ses på synergier i forhold til drikkevandsbeskyttelse.

Lone F gør opmærksom på særligt landskab med smeltevandsslette/sænkning mellem Karmark Møllevej og Hjorthede, og at skovrejsning i dette område er problematisk af landskabelige grunde. Det bør fremgå af kortet.

Susanne spørger ind til drikkevandsbeskyttelse ved Ørum i forhold solcelleanlæg, som ligger indenfor en del af OSD-området. Thomas forklarer, at der er lavet undersøgelser i den forbindelse, og at OSD er udpegning af mulige fremtidige drikkevandsbeskyttelses- og indvindingsområder. Derudover er der stadig mulighed for at kombinere drikkevandsbeskyttelse og skovrejsning i området.

I forhold til naturbeskyttelsesinteresser bør der være en opmærksomhed på forskellige termer i de tre kommuner. Der er i praksis en nogenlunde ensartet definition af naturområder i de tre kommuner, når man alene kigger på Nørreådal. Det er områder med overvejende skov - og naturarealer (§ 3 og Natura2000-områder). Der er dog også afvigelse i forhold til, hvordan skovarealerne indgår. I Viborg Kommune indgår skovarealer med fredskovspligt, hvor Randers Kommune kun medtager skovarealer, der er omfattet af Natura2000-områder.

Tænk i synergi mellem skov og natur. Indtænk skovrejsning, og skov der kommer af sig selv. Skal det også omfattes af skovrejsning uønsket i de områder vi ønsker at bevare lysåbne, eller må der være overgange? Der var en debat om urørt skov versus produktionsskov. Grøn Treparts aftalen siger 150.000 ha produktionsskov og 100.000 ha urørt skov på landsplan. Det er dog uvist hvor stor en del af den urørte skov,

Nørreådalens Landskabsråd

der skal opføres ved henholdsvis plantning, såning og hvor meget der kommer af ved naturlig tilgroning. Produktionsskov er også meget forskellig, hvor noget produktionsskov drives mere naturvenligt med naturlig foryngelse, plukhugst og enkelte stående gamle træer tilbage, mens andet drives mere intensivt med kun én eller få hurtigt voksende arter og store renafrifter ved hugst.

Særligt værdifulde langbrugsjorde er væsentlig at få udvalgt med bedre omtanke. F.eks. så der ikke er overlap mellem skovrejsning ønsket og værdifuld landbrugsjord. Thomas gav et eksempel på nyetableret skov ved Vinge, der er anlagt som effektivt klima og produktionsskov. Flere har givet udtryk for om det nu var det rigtige sted at rejse skov, når der nu var rigtig god landbrugsjord lige der.

Med en kommuneplan, hvor særlig værdifuld landbrugsjord er vægtet og skovrejsning uønsket fremgår, vil man stå bedre myndighedsmæssigt i forhold til kunne give afslag til skovrejsning på en specifik lokation.

Ad 3) Status for lokal landskabsstrategi i Randers Kommune, oplæg ved Vibe Bertelsen

Punktet udgik grundet tidsmangel. Forventes gennemgået på september/oktober-mødet.

Ad 4) Status og videre forløb for Landskabsrådet, drøftelse i grupper og plenum

Der blev arbejdet i grupper af 3-4 personer. Grupperne arbejdede og nedskrev deres svar på følgende spørgsmål. Det blev pointeret, at man ikke behøvede være enige i grupperne, men at man kunne skrive forskellige udsagn på arket ved uenighed.

Første runde af spørgsmål gik på at se bagud i forhold til landskabsrådet (perioden 4. april 2024 til nu):

1. *Hvad har du personligt fået ud af at være en del af landskabsrådet?*
2. *Hvad synes du, der har fungeret godt på møderne?*
3. *Hvad synes du har fungeret knap så godt?*
4. *Er der ting/emner, du har savnet på møderne?*
5. *Er der ting/emner, du kunne have undværet på mødet / ting du synes der blev brugt for meget tid på?*
6. *Andre overvejelser?*

Anden runde af spørgsmål gik på overvejelser om et eventuelt fortsat samarbejde om Nørreådalens fremtid:

1. *Mener du, at landskabsrådet skal fortsætte?*
2. *Hvad skal rådet arbejde med i fremtiden? Hvem skal lede møderne? Hvordan skal formen være? Ordinære møder, seminarer, faglige oplæg, udflugter, besøg hos hinanden eller noget helt andet???*
3. *Vil du kunne se dig selv bidrage i et fremtidigt landskabsråd og i så fald hvordan?*
4. *Andre overvejelser?*

Her følger et par hovedpointer / overvejelser fra plenumopsamling på gruppearbejdet:

- Flere gav udtryk for, at de ønskede at fortsætte i et landskabsråd, men gerne i en ny form.
- At besøge forskellige områder og være på tur har været godt.
- Mange gode oplæg (især de eksterne) og interessante samtaler.
- Konkretisering af planer og strategier vigtigt. Godt med oplæg der har sat retning og afsæt i strategierne.
- Mere koordinering mellem kommunen er godt.

Nørreådalens Landskabsråd

- Kommunerne bør fremadrettet måske have en mere understøttende fremfor faciliterende rolle
- Gruppearbejdet har fungeret rigtig godt.
- Forplejningen har været god.
- Flere gav udtryk for, at det var positivt med en stor blanding af interesser, men at det også kunne være en udfordring pga. mange konfliktfyldte diskussioner, hvor vi ikke altid har været så gode til at lytte til hinanden og tonen indimellem har været hård.
- Der er for været for mange sammenstød – der har manglet disciplin under møderne.
- Få emner har fyldt rigtig meget.
- Det har været svært at få lov at tænke visionært og fremtidsorienteret.
- Der er brugt for meget tid på proces i stedet for indhold
- Landskabsrådet og Grøn Trepert – hvordan tænker vi det sammen? Kunne man overveje at sætte rådet på pause til vi er kommet lidt længere med implementering af Grøn Trepert?
- Mere fokus på løbende evaluering og monitoring
- Der var ikke helt enighed om hvordan en mulig fremtidig sammensætning bør være. Nogle mente lokale borgere bosat i landsbyerne bør være bedre repræsenteret, mens andre mente lodsejerne bør være bedre repræsenterede. Andre igen mente rådet var for stort og måske skulle opdeles i mindre grupper.

Med referatet her får alle en mulighed for at svare på spørgsmålene individuelt og anonymt- både de af jer, der enten var forhindrede i at deltage i mødet eller jer der deltog, og er kommet i tanke om noget supplerende efterfølgende. Link til spørgeskema her: <https://forms.office.com/e/nSU8cb49iW>
I bedes udfylde spørgeskema senest 10. august.

Alle svarene vil blive brugt i en samlet evaluering og til overvejelser i forhold til muligt fremtidigt arbejde i rådet og politisk indstilling. Der kommer en opsamling på det på næste møde.

Ad 5) Evt. og afrunding af mødet

Søren Gade synes, det er ærgerligt, at vi ikke kom hurtigere i gang i forhold til økosystemtjenestemålinger. Der bør være mere fokus på fakta og opfølgning på fakta. Det har som politiker været svært at tage noget med entydigt fra landskabsrådet, da der aldrig har været enighed, og en del løse ender.

Karen Lagoni savner visionære fremtidsscenarier i rådet, men synes det har været spændende at have været på besøg i mere af ådalen.

Thomas M. S. hilser fra Lars Mogensen (politiker), at han er på linje med de andre to politikere.

Martin M. takker Lone Kristensen for indsatsen med en lille gave. Det er sidste møde Lone K. deltager i.

Martin M. runder af. Han er glad for grundprincippet omkring rådet, hvor mange synspunkter kommer på bordet og der foregår mange dialoger. Men han ønsker ikke at fortsætte som formand efter næste møde, hvis rådet kører videre derefter.

Næste møde er foreløbigt indkaldt til d. 10. september, men det bliver muligvis rykket til slut september eller oktober, så der kan nå at være en politisk behandling af det afsluttede Plan22+ projekt, herunder landskabsrådet, i de tre kommuner, inden næste møde. Viborg Kommune indkalder.